

Kádár Krisztina

Révész László László művészete, ahogyan egy nyugati művészet-teoretikus látja

és újszerű hatást.⁹ Bejárata – kis ház a nagy házban, rész az egészben megoldással – ezzel szemben nyitott, és már láthatóvá teszi, ahogy belső tere kitágul és egyben feltárul a belépő előtt. Hatalmas és változatosan elhelyezett falfelületei – kívül és belül is – kiváló lehetőséget nyújtanak a kivetések és a nagy művek számára, a kívülről beengedett fény és a belső világítás összhangja mindenre megfelelő rálátást biztosít. Ezen kívül könyvtár, olvasóterem, kutatószobák, restauráló terek, tanterem is rendelkezésre állnak a modern és kortárs művészetet tanulók és kutatók számára.¹⁰

A Schaulager szorosan együttműködik a bázeli egyetem művészetelméleti karával, követve azt a felismerést, hogy csak az képes törődni, foglalkozni a művészettel, aki érdeklődik iránta és értékeli, s így az élethez tartozóként fogja fel. Szükség van arra, hogy legyenek olyanok, akik folyamatosan továbbadják ezt a szemléletmódot, ezért helyez hangsúlyt arra, hogy az újabb generációknak átadja ezt a tudást. Egyik kiadványuk, s Gottfried Boehm¹¹ professzor is az *Art Baselen* bemutatott videók egyikén felteszi a kérdést: vajon hol kezdődik az élet és hol végződik a művészet? A válasz többek között utal arra az egzisztenciális összefonódó ismeretelméleti problémára, ami ontológiai határokat feszeget: át kellene gondolni, hogy különválasztható-e egyáltalán az élet a művészettől, akár a művész, akár a befogadó számára? Amikor a művészetet a szórakozás, a politika vagy akár wellness és az élménylubickolás irányába terelik bizonyos érdekek, akkor nagyon fontos hangsúlyozni azt, hogy a művészet igazából egyáltalán nem azonos ezzel, nem egy placebo-hatást kifejtő szórakozás, hanem koncentrációt és figyelmet igénylő tevékenység, felelősségteljes munka, mint ahogy azt Boehm professzor is állítja. Semmi kétség afelől, hogy a Schaulager ennek jegyében fejti ki hármas tevékenységét, figyelve és gondot fordítva arra, hogy a gyakorlat mellett a felmerülő elméleti kérdésekkel is foglalkozzon. Az intézmény törekvéseit és beállítottságát pontosan jelzi vezetőinek az a meggyőződése, amely szerint „[H]a a művészet nem látható, akkor nem él. Törődés nélkül pedig a művészet veszélyeztetett.” Ezzel pedig minden kételkedés nélkül egyetérthetünk.

⁹ Ross Jenner: *Building Site: The Schaulager by Herzog & De Meuron and Zumthor's Field Chapel at Wächendorf*, Proceedings of the Theoretical Currents II: Architecture and its Horizons Conference – Lincoln, UK, 2012.

¹⁰ A könyvtári ismertető: www.kunstgestaltungarchitektur.ch; katalógusa elérhető: <http://aleph.unibas.ch>

¹¹ Magyar nyelven megjelent könyve: Gottfried Boehm: *Paul Cézanne, Montagne, Sainte-Victoire. Válogatott művészeti írások*, Kijárat Kiadó, Budapest, 2005, válogatta és szerkesztette Bacsó Béla, fordította Csobó Péter et al. 2012. októberében épp Gottfried Boehm tiszteletére tartanak majd konferenciát *A kép és a képek* címmel: <http://schaulager.org/en/index.php?pfad=veranstaltung&veranstaltungId=2486archiv>

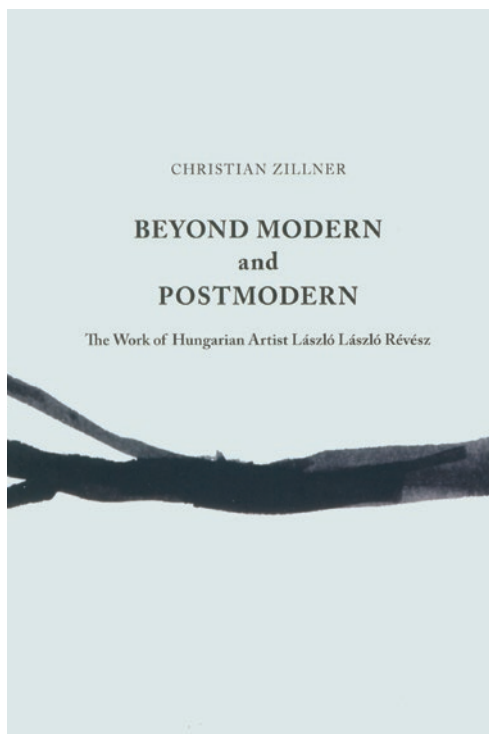
A római Pincio dombon a 19. század végén sétálgató Daisy Miller története azért ért szomorú véget, mert a fiatal amerikai nő nem ismerte föl az általa mélyen csodált európai kultúra álszentségét, kiüresedtségét. Henry James premodern regényének fiktív hősnőjétől eltérően az osztrák művészet-teoretikus, író, költő és képzőművész CHRISTIAN ZILLNER nagyon is valóságos, ő tényleg sétált a hírneves Pinciön, viszont lesújtó véleménye van saját kora kultúrájáról. Olyannyira, hogy festőművész barátjával Róma ismert, „történelmi” színhelyein folytatott beszélgetései egy könyv megírására ihlették, amiben a huszadik században százcukcába jutott festészet új útját keresi. *A Beyond Modern and Postmodern* című kötetben, amint az alcím – *The Work of Hungarian Artist László László Révész* – sejtetni engedi, a reményteli kiutat a magyar festőművész munkásságában meg is találja.

A modern és posztmodern művészetet, illetve leginkább talán jelen szerepét és recepcióját kárhóztató írása egyben éles társadalomkritika a modernitás koráról, melyet a szerző szemében a múzeum jelenít meg. Úgy látja, a kor mindent, amit autentikusnak ítél, „muzeumifikál” – még a Pincio halmára vezető lépcsősor, sőt a táj is múzeumszerű, maga a természet is mesterséges alkotás.¹ Az 'autentikus' tárgyakból így létrehozott múzeumok nem egyebek, mint a mára csődbe jutott nemzetállamok – maguk is fiktív kreációk – jel(entés)bankjai. Műtárgyak transzcendenciától megfosztott raktárai, legfeljebb az alkotóknak emléket állító mauzóleumok, mint Zaha Hadid a kortárs művészeteket bemutató 2009-ben megnyitott római épülete, a modernitás infantilizmusát már a nevében is tükröző MAXXI.

¹ Christian Zillner: *Beyond Modern and Postmodern, The Works of the Hungarian Artist László László Révész*, Kiadók: InnenBooks és Faur Zsófia Galéria, ISBN 9789638883469, 2010; 10. o.

RÉVEZS LÁSZLÓ
LÁSZLÓ
The Personal
and the Sacred,
11,7 × 7,2 cm ezüst
gelatin, 1984,
Erdély Miklós
Alapítvány
tulajdon

CHRISTIAN ZILLNER

BEYOND MODERN and POSTMODERN

The Work of Hungarian Artist László László Révész

RÉVÉSZ LÁSZLÓ LÁSZLÓ művészetét is egy fikatív modern állam és történelme határozza meg, a festészet megújulása szempontjából Zillner szerint azonban nem lényegtelen, hogy ez az állam nem nyugat-európai. Révész családjának múltja jól illusztrálja a nemzetállami szemléletmód kudarcát azáltal, hogy megmutatja, milyen nehezen megválaszolható a kérdés, mit is jelent, hogy Révész magyar festő. Néhány zsidó őseinek, akiknek karjára a koncentrációs táborban a náci számsort tetoválták, a modernitás szó szerint is beleégett a bőrébe.² Ők Bécsből érkeztek Magyarországra, s Révész fotográfus és optikus nagyapja vásárolta azt az elit övezetben levő házat, amit aztán a kommunisták elvettek, majd 1956 után visszaadtak, s ahol Révész felnőtt. De a gyerekkora egy részét Romániában, Brassóban töltötte, ahol nagyanyja született, s az apai ágon ősei közt német (szász) eredetű cipszerek is voltak; protestánsok, míg ő maga katolikus. Annyi bizonyos, hogy harminckét éves koráig, 1989-ig, amikor a Vasfüggönyt lebontották, annak keleti oldalán élt. Abban a térségben, amiről a Nyugat azt gondolta, „művészetmentes zóna”, ahol a nyugatias művészet művelése elé akadályokat gördítettek, s a műalkotások értékét nem pénzben, pontosabban csak aprópénzben mérték. És ez a közelmúltbeli – ám a művészeknek paradoxikusan mégis (kényszerű) szabadságot jelentő – hátrányos helyzet az, ami Zillner szemében a kelet-európai alkotókat alkalmassá teheti az árucikké váló, marketingfogásokkal márkanevekként eladott nyugati művészet meghaladására, aminek a befogadása

2 I.m. 20. o.

is mások által irányított, hiszen a kiállítások látogatói múzeumkalauzokból és brosúrákból tanulják meg, hogyan kell még Picasso vagy Giacometti szabadságot sugárzó műveit is értelmezni.

Révész a modernizmus (többek közt a fenti alkotók) által inspirált műveinek perspektívája azé az emberé, aki a Vasfüggöny mögül nézett a világra. Őszinte, áthatja a forma tisztelete és távol áll tőle a kommercializmus Műveit nem „megérteni” és megvásárolni kell, hanem nézni, s művészete nem róla magáról vagy nézőjének világnézetéről, vagyis nem az individuum autonómiájáról szól. Festésze tiltakozás a modernitás szubjektivitása ellen. Hiányzik belőle a posztmodern művészek gyerekes arroganciája. Nincs benne öncélú, narcisztikus vágy, hogy magával ragadja a nézőt – távolságtartó és személytelen, tehát e tekintetben a modernitás előtti korszakokhoz visszanyúló tradicionális művész. Nem intellektuális kihívás elé állítja a képeit szemlélőket, hanem megváltoztatja a módot, ahogyan ők az alkotásait nézik. „Révész képei hasonlóak a dokumentumokhoz, amennyiben azok a magyarországi mindennapokról őrzött emlékeinek nem érzelmes vagy kritikus ábrázolásai.”³ Christian Zillner vélekedése szerint egy, a patriarchalizmust (a nemzetállamiságot) felváltó új történelmi korszak közelít, s Révész László László a modernitáson túlmutató művészete ennek a kornak az előfutára. Legyen mindebben igaza; annyi mindenesetre máris valószínűnek látszik, hogy a kötet szerzője nem jut a kritikátlanul rajongó Daisy Miller sorsára.

3 I.m. 77. o.

RÉVÉSZ LÁSZLÓ
LÁSZLÓ
Instant Bribe, 1989,
C-print, 35 x 45 cm

RÉVÉSZ LÁSZLÓ
LÁSZLÓ
Happy Tsunami, 1989,
akril, papír

HELYESBÍTÉS

Balkon 2012_7, 8, 18-19. oldal*

Dalszövegeinek egyedi jellegzetessége a nyelv-játékok kedvelése, így a dallamok egyfajta variálási elv alapján bővülnek: egyes szövegsorokat értelem nélküli szótagokkal („da da doo-doo-m”, „Rah, rah, ah, ah ah/ Roma, roma ma-a/ Gaga ooh la la”) egészít ki, vagy dadogásszerűen énekel szavakat („P-p-p-poker face, p-p-p-poker face”, „Papa-paparazzi”). A pályáját szövegíróként kezdő Germanottára – a *Black Jesus* című dal tanúsága szerint – hatással volt a konkrét költészet, ez érezhető is például a „Monster” szó feszületet formáló írásmódján; a *Just dance* egy részletének anagrammatikus inskripciói pedig az avantgárd halandzsa felé közelítenek, és előadott hangzásában a futurista-dadaista kezdetekig visszanyúló hangköltészetre emlékeztet:

„Dancing in my revelation
Underground pop civilization
Concrete poetry to feed my mind
Old symbolism was left behind”
(*Black Jesus † Amen fashion*)

„Half psychotic, sick hypnotic.
Got my blueprint it's symphonic
Half psychotic, sick hypnotic
got my blueprint electronic.”
(*Just dance*).

....

Emellett Germanotta nagy hangsúlyt fordít arra, hogy európai táborát is erősítse, az amerikai pop történetében ő volt az első, aki kvázi-német nyelvű dalt írt:

*Ich liebe an austa be clair
Es kumpent madre monstere,
Aus-be aus-can-be Flagen,
Begun be uske but-Bär.*

*Ich liebe an austa be clair,
Es kumpent üske monstère,
Aus-be aus-can-be blasen,
Fräulein we should be clair.*
(*Scheisse*);

s számaiban vagy videóiban időnként francia (*Bad Romance, Marry the Night*), spanyol (*Americano*) és svéd szövegrészletek is elhangzanak. (A Jonas Akerlund rendezte *Paparazzi* klipben Gaga szeretőjét az az Alexander Skarsgård alakítja, aki 2011-ben Lars von Trier *Melankólia* című filmjében tűnt fel mint Justine [Kirsten Dunst] vőlegénye.)

HELYESBÍTÉS

Balkon 2012_7, 8, 48. oldal**

BOGDÁN JÁNOS
Egyedül

OMARA
Cigányország, olaj, farost, 67 x 49 cm

* BENKŐ KRISZTIÁN:
Lady Gaga
(Zeitgeist)

** PALOTAI JÁNOS:
Roma festők
„konkrét” expresszi-
onizmusa

A hibák miatt
az olvasók és az
érintettek szíves
elnézését kérjük.

Csehország
Brno Biennial 2012 Main Exhibition ● MORAVSKÁ GALERIE V BRNĚ www.moravska-galerie.cz BRNO 2012. 06. 22 – 10. 28.
Josef Hoffmann, Stanislav Kolíbal <i>Planes – Lines – Spaces</i> ● JOSEF HOFFMANN MUSEUM BRNICE 2012. 06. 05 – 10. 28.
Beyond Reality <i>British Painting Today</i> ● GALERIE RUDOLFINUM www.galerierudolfinum.cz PRÁGA 2012. 10. 04 – 12. 30.
AMOR PSYCHE ACTION – VIENNA. The Feminine in Viennese Actionism. ● DOX CENTRUM SOUČASNÉHO UMĚNÍ (CENTRE FOR CONTEMPORARY ART) www.doxprague.org PRÁGA 2012. 10. 19 – 2013. 01. 14.
Jan Švankmajer ● DŮM U KAMENNÉHO ZVONU (STONE BELL HOUSE) www.ghmp.cz PRÁGA 2012. 10. 26 – 02. 23.
Dánia
Eva Schlegel ● GALLERI BO BJERGGAARD www.bjerggaard.com KOPPENHÁGA 2012. 08. 24 – 10. 20.
Tony Matelli <i>Fototriennale 2012</i> ● BRANDTS EXHIBITION COMPLEX / KUNSTHALLEN BRANDTS www.brandts.dk ODENSE 2012. 10. 03 – 10. 31.
Larry Clark <i>Brandts Exhibition Complex</i> ● KUNSTHALLEN BRANDTS www.brandts.dk ODENSE 2012. 09. 09 – 11. 18.
A Human Echo ● AROS AARHUS KUNSTMUSEUM www.aros.dk ÁRHUS 2012. 08. 31 – 12. 30.
INDIA: ART NOW ● ARKEN MUSEUM OF MODERN ART www.arken.dk ISHŌJ 2012. 08. 18 – 2013. 01. 13.
Self-portrait ● LOUISIANA MUSEUM FOR MODERNE KUNST www.louisiana.dk HUMLEBÆK 2012. 09. 14 – 2013. 01. 13.
Észtország
IRWIN. Construction of the Context ● KUMU www.ekm.ee TALINN 2012. 09. 28 – 2013. 01. 28.

Finnsország
Toby Ziegler <i>Alienated Objects</i> ● KIASMA www.kiasma.fi HELSINKI 2012. 09. 28 – 2013. 01. 13.
Reality Bites ● KIASMA www.kiasma.fi HELSINKI 2012. 11. 02 – 2013. 03. 10.
Franciaország
Histoires de voir: Show and Tell ● FONDATION CARTIER www.fondation.cartier.com PÁRIZS 2012. 05. 15 – 10. 21.
Pierre Bourdieu <i>Images of Algeria</i> ● CHÂTEAU DE TOURS TOURS 2012. 06. 16 – 11. 04.
Alice Springs Cédric Delsaux Dark Lens ● LA MAISON EUROPÉENNE DE LA PHOTOGRAPHIE www.mep-fr.org PÁRIZS 2012. 11. 04-ig
The Lambert Collection in Avignon / A Festival in two acts ● COLLECTION LAMBERT www.collectionlambert.com AVIGNON 2012. 07. 07 – 11. 18.
Buren, Merz, Rutault <i>L'œuvre et ses archives.</i> ● CAPC MUSÉE D'ART CONTEMPORAIN DE BORDEAUX www.capc-bordeaux.fr CHÂTEAU-GONTIER 2012. 02. 09 – 12. 09.
About Menocchio we know many things ● BÉTONSALON www.betonsalon.net PÁRIZS 2012. 09. 26 – 12. 22.
Adel Abdessemed <i>I am Innocent</i> Marcel Duchamp Prize 2011: Mircea Cantor ● CENTRE POMPIDOU www.centrepompidou.fr PÁRIZS 2012. 10. 03 – 2013. 01. 07.
Manuel Álvarez Bravo <i>A Photographer on the Watch (1902–2002)</i> Muntadas <i>Entre / Between</i> Filipa César <i>Luta ca caba inda (The struggle is not over yet)</i> ● JEU DE PAUME www.jeudepaume.org PÁRIZS 2012. 10. 16 – 2013. 01. 20.
Hollandia
William Kentridge <i>Black Box / Chambre Noire</i> ● JOODS HISTORISCH MUSEUM / JEWISH HISTORICAL MUSEUM www.jhm.nl AMSZTERDAM 2012. 07. 16 – 11. 25.

Ian The <i>Dark Clouds</i> ● ROTTERDAM KONSTHAL www.kunsthal.nl ROTTERDAM 2012. 09. 01 – 12. 09.
VIEWPONT / A closer look at showing ● HIUS MARSEILLE / FOUNDATION FOR PHOTOGRAPHY www.huismarseille.nl AMSZTERDAM 2012. 09. 14 – 12. 09.
Dutch Masters in the 21st century ● ROTTERDAM KONSTHAL www.kunsthal.nl ROTTERDAM 2012. 05. 18 – 12. 31.
Lewis Hine ● NEDERLANDS FOTOMUSEUM www.nederlandsfotomuseum.nl ROTTERDAM 2012. 09. 15 – 2013. 01. 06.
Diane Arbus ● FOAM_FOTOGRAFIEMUSEUM AMSTERDAM www.foam.nl AMSZTERDAM 2012. 10. 26 – 2013. 01. 13.
Anish Kapoor ● DE PONT MUSEUM VOOR HEDENDAAGSE KUNST www.depont.nl TILBURG 2012. 10. 13 – 2013. 01. 27.
Horvátország
Karim Rashid <i>Ideology of Beauty</i> ● MUZEJ SUVREMENE UMJETNOSTI www.msu.hr ZÁGRÁB 2012. 10. 20 – 2013. 01. 01.
Izland
Dan Perjovschi <i>News from the Island</i> ● REYKJAVIK ART MUSEUM www.artmuseum.is Reykjavik 2012. 09. 15 – 2013. 01. 06.
Izrael
Beuys   Kantor <i>Remembering</i> ● THE ISRAEL MUSEUM www.imjnet.org.il JERUZSÁLEM 2012. 05. 22 – 10. 27.
Írország
Alice Maher <i>Becoming</i> ● IRISH MUSEUM OF MODERN ART www.imma.ie DUBLIN 2012. 10. 06 – 2013. 02. 03.
Lengyelország
International Print Triennial – Krakow 2012 / Main Exhibition ● BUNKIER SZTUKI www.bunkier.art.pl KRAKKÓ 2012. 09. 14 – 10. 31.
Beyond Corrupted Eye / Akumulatory 2 Gallery, 1972–1990 ● ZACHĘTA NARODOWA GALERIA SZTUKI www.zacheta.art.pl VARSÓ 2012. 09. 15 – 11. 11.

Different Worlds of Werner Herzog ● CENTRE OF CONTEMPORARY ART ZNAKI CZASU http://csw.torun.pl TORUN 2012. 10. 12 – 10. 26.
Tropicalisms ● GDANSK CITY GALLERY www.ggm.gda.pl GDANSK 2012. 09. 22 – 2013. 01. 06.
Jiří Kolář <i>Collage with an Ermine</i> The lunatics are on the loose... / Fluxus european festivals 1962-1977 ● MUZEUM SZTUKI WSPÓŁCZESNEJ W KRAKOWIE www.mocak.pl KRAKKÓ 2012. 10. 19 – 2013. 01. 27.
Luxemburg
ATELIER LUXEMBOURG – The Venice Biennale Projects 1988-2011 ● MUDAM LUXEMBOURG www.mudam.lu LUXEMBOURG 2012. 10. 13 – 2014. 02. 24.
Nagy-Britannia
Runa Islam ● WHITE CUBE (HOXTON SQUARE) www.whitecube.com LONDON 2012. 09. 21 – 11. 03.
Out of Focus: Photography ● SAATCHI GALLERY www.saatchi-gallery.co.uk LONDON 2012. 09. 27 – 11. 05.
Thomas Schütte <i>Faces & Figures</i> ● SERPENTINE GALLERY www.serpentinegallery.org LONDON 2012. 09. 25 – 11. 18.
Collection Sandretto Re Rebaudengo: Maurizio Cattelan ● WHITECHAPEL GALLERY http://www.whitechapelgallery.org/ LONDON 2012. 09. 07 – 12. 02.
Everyday Selves: Contemporary Self Portraits ● BELFAST EXPOSED, BELFAST www.belfastexposed.org BELFAST 2012. 10. 25. – 12. 21.
Turner Prize 2012 ● TATE MODERN www.tate.org.uk LONDON 2012. 10. 02 – 2013. 01. 06.
Everything Was Moving: Photography from the 60s and 70s ● BARBICAN – ART GALLERY http://www.barbican.org.uk LONDON 2012. 09. 12 – 2013. 01. 13.
William Klein + Daido Moriyama ● TATE MODERN www.tate.org.uk LONDON 2012. 10. 10 – 2013. 01. 20.

Island Stories: Fifty Years of Photography in Britain ● V&A www.vam.ac.uk LONDON 2012. 03. 12 – 2013. 03. 19.
Németország
Gabriel Orozco <i>Asterisms</i> ● DEUTSCHE GUGGENHEIM www.guggenheim.org BERLIN 2012. 07. 06 – 10. 21.
Sounds Like Silence ● HMKV IM DORTMUNDER U www.hmkv.de DORTMUND 2012. 08. 25 – 2013. 01. 06.
Show 'My shaving-mirror – From Holthuys to Beuys' ● MUSEUM KURHAUS KLEVE www.museumkurhaus.de KLEVE 2012. 09. 09 – 2013. 01. 13.
Club Electro Putere ● GALERIA PLAN B www.plan-b.ro BERLIN 2012. 10. 26 – 12. 15.
The Shuttered Society – Art Photography in DDR 1949-1989 ● BERLINISCHE GALERIE www.berlinischegalerie.de BERLIN 2012. 10. 05 – 2013. 01. 18.
PRIVACY ● SCHIRN KUNSTHALLE www.schirn-kunsthalle.de FRANKFURT 2011. 11. 01 – 2012. 02. 03.
ARTandPRESS / Art. Truth. Reality. <i>Vidéo Vintage 1963–1983 / A Selection of the New Media Collection, Musée national d'art moderne, Centre Pompidou, Paris</i> ● ZKM / MUSEUM FÜR NEUE KUNST www.zkm.de KARLSRUHE 2013. 02. 10-ig
Olaszország
Spacemaker / Common Ground – 13. Velencei Nemzetközi Építészeti Biennálé ● HUNGARIAN PAVILION (GIARDINI DI CASTELLO) http://www.velenceibiennale.com/hu.html VELENCE 2012. 08. 29 – 11. 25.
CARA DOMANI. opere dalla collezione ernesto esposito ● MAMBO www.mambo-bologna.org BOLOGNA 2012. 09. 29 – 12. 02.
Francis Bacon and the Existential Condition in Contemporary Art ● CENTRO DI CULTURA CONTEMPORANEA STROZZINA www.strozzina.org FIRENZE 2012. 10. 05 – 2013. 01. 27.
L'Italia di Le Corbusier ● MAXXI www.fondazionemaxxi.it RÓMA 2012. 10. 18 – 2013. 02. 17.

Oroszország
The Theater of Vera Mukhina: Unknown Chapter In the Career of a Sculptor ● MOSCOW MUSEUM OF MODERN ART www.mmoma.ru MOSZKVA 2012. 10. 17 – 12. 02.
The New Directions: Young Chinese Contemporary Artists ● MOSCOW MUSEUM OF MODERN ART www.mmoma.ru MOSZKVA 2012. 11. 07 – 12. 02.
Portugália
Nedko Solakov <i>All in Order, with Exceptions</i> ● MUSEU DE ARTE CONTEMPORÂNEA DA FUNDAÇÃO DE SERRALVES www.serralves.pt PORTO 2012. 07. 28 – 10. 28.
Románia
Alexandra Croitoru <i>Nu uita ca esti artist! / Do not forget you are an artist</i> ● GALERIA PLAN B www.plan-b.ro KOLOZSVÁR 2012. 10. 05 – 11. 10.
Société Réaliste: Empire, State, Building ● MNAC www.mnac.ro BUKAREST 2012. 09. 20 – 11. 01.
Spanyolország
Specters of Artaud. Language and the Arts in the 1950s ● MUSEO NACIONAL CENTRO DE ARTE REINA SOFIA www.museoreinasofia.es MADRID 2012. 09. 19 – 12. 17.
Explosion! The legacy of Jackson Pollock ● FUDACIÓ JOAN MIRÓ http://fundacionmiro-bcn.org/ BARCELONA 2012. 10. 24 – 2013. 02. 24.
Losing the human form. A seismic image of the 1980s in Latin America ● MUSEO NACIONAL CENTRO DE ARTE REINA SOFIA www.museoreinasofia.es MADRID 2012. 10. 25 – 2013. 03. 11.
Inhabited Architecture ● GUGGENHEIM MUSEUM BILBAO www.guggenheim-bilbao.es BILBAO 2012. 09. 20 – 2013. 05. 19.
Svájc
Amar Kanwar <i>Evidence</i> ● FOTOMUSEUM WINTERTHUR www.fotomuseum.ch Winterthur (Zurich) 2012. 09. 18 – 11. 18.
Freaks, the Monstrous Parade ● MUSÉE DE L'ELYSÉE www.elysee.ch Lausanne 2012. 09. 26 – 2013. 01. 06.

HOTEL PRO FORMA: War Sum Up • Rendező: Kirsten Dehlholm • Nemzeti Színház, 2012. október 10. • © fotók: Kerekes Zoltán

